

## ASPECTS OF IMPROVING WASTE MANAGEMENT IN THE EUROPEAN UNION

Copyright © 2022 The Author/s  
Peer review method: Double-Blind  
Accepted: November 22, 2022  
Published: December 04, 2022  
Original scientific article  
DOI suffix: 10.36962/NEC17022022-76



**Gela Aladashvili,**  
PhD in economics, Professor,  
Dean Faculty of Business and Social Sciences,  
Guram Tavartkilaze Tbilisi Teaching University  
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2786-3346>  
E-mail: [gela.aladashvili@gttu.edu.ge](mailto:gela.aladashvili@gttu.edu.ge)

### ABSTRACT

*A number of measures are implemented in Georgia from the perspective of waste management. Laws have been developed, including within the framework of harmonization with the European Union. Some practical steps have also taken but challenges still remain. Becoming familiar with EU practices will play a valuable role in overcoming these challenges. In this paper, some of the measures implemented and planned to improve waste management in EU are studied and analyzed. The 8th Environmental Action Program of the European Union has prioritized that by 2050 at the latest, people will live well, taking into account planetary boundaries in a welfare economy. In this kind of world, where nothing is lost, growth is regenerative, achieving climate neutrality across the Union and with significantly reduced inequality. The European experience of waste management shows that it should be developed in coordination with environmental action plans. In addition, activating the involvement of all stakeholders is a daily task to achieve the set goals of waste management. The final part of the paper presents the important aspects of the measures to be taken to increase the efficiency of waste management in the European Union, which will also be useful for overcoming the relevant challenges in Georgia.*

**Keywords:** Waste Management; EU Waste Framework Directive

### REFERENCES:

1. Decision (EU) 2022/591 of the European Parliament and of the Council of 6 April 2022 on a General Union Environment Action Program to 2030. PE/83/2021/REV/1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D0591>, Last checked 05 September, 2022;
2. Towards a circular economy – Waste management in the EU. EPRS | European Parliamentary Research Service Scientific Foresight Unit (STOA) PE 581.913. European Union, 2017. doi: 10.2861/978568;
3. Municipal waste management in Georgia. Report 2020. Prepared by Green Movement of Georgia/Friends of the Earth project “Dvitsvat” Cleanliness of Georgia” with the support of Sweden;
4. Pavliashvili S., Prasek D. Accelerating Transition to the Circular Economy in Georgia, Bull. Georg. Natl. Acad. Sci., vol. 14, no. 3, 2020;
5. EU Waste Policy <https://ec.europa.eu/eurostat/web/waste/policy-context>, Last checked 05 September, 2022;
6. EU Environment action program to 2030, [https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030\\_en](https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030_en), Last checked 05 September, 2022;
7. Decision (EU) 2022/591 of the European



Parliament and of the Council of 6 April 2022 on a General Union Environment Action Program to 2030. PE/83/2021/REV/1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D0591>, Last checked 05 September, 2022;

8. Eurostat data: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en), Last checked 05 September, 2022;

9. EU Waste Framework Directive. [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive\\_en#publications](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en#publications), Last checked 05 September, 2022;

10. 2023 WFD revision. [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive\\_en#ref-2023-wfd-revision](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en#ref-2023-wfd-revision), Last checked 05 September, 2022;

11. Eurostat data: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en), Last checked 05 September, 2022;

12. Eurostat data: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en), Last checked 05 September, 2022;

13. Waste prevention in Europe Waste prevention in Europe — European Environment Agency (europa.eu). EEA report: Progress towards preventing waste in Europe — the case of textile waste prevention, European Environment Agency, 2021, TH-AL-21-017-EN-N FINAL 10 12 21.pdf;

14. Eurostat data: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en), Last checked 05 September, 2022;

15. Environmental impact of waste management – revision of EU waste framework. Legislative proposal. Q2, 2023. European Commission. [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13225-Environmental-impact-of-waste-management-revision-of-EU-waste-framework\\_en](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13225-Environmental-impact-of-waste-management-revision-of-EU-waste-framework_en), Last checked 05 September, 2022;

16. 2023 WFD revision. [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive\\_en#ref-2023-wfd-revision](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en#ref-2023-wfd-revision), Last checked 05 September, 2022;

17. The European Green Deal COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The European Green Deal, European Commission, Brussels, 11.12.2019. COM(2019) 640 final. resource.html (europa.eu);

18. Circular economy action plan, Circular economy action plan (europa.eu);

19. Environmental impact of waste management [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13225-Environmental-impact-of-waste-management-revision-of-EU-waste-framework\\_en](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13225-Environmental-impact-of-waste-management-revision-of-EU-waste-framework_en), Last checked 05 September, 2022;

20. Dri M., Canfora P., Antonopoulos I. S., Gaudillat P. Best Environmental Management Practice for the Waste Management Sector. Learning from frontrunners. Publications Office of the European Union, 2018. file:///C:/Users/Gcomp.ge/Downloads/WasteManagementBEMP.pdf;

## ნარჩენების მართვის გაუმჯობესების ასპექტები ევროკავშირში

გელა ალადაშვილი

გ. თავართქილაძის სახელობის თბილისის სასწავლო უნივერსიტეტის ბიზნესისა და სოციალური მეცნიერებების ფაკულტეტის დეკანი, პროფესორი, ეკონომიკის დოქტორი  
ელ.ფოსტა: [gela.aladashvili@gttu.edu.ge](mailto:gela.aladashvili@gttu.edu.ge)

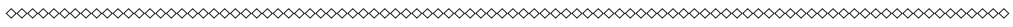
### აბსტრაქტი

ნარჩენების მართვის მიმართულებით საქართველოში რიგი ღონისძიებები ხორციელდება. შემუშავდა კანონები, მათ შორის ევროკავშირთან ჰარმონიზაციის ფარგლებში და გარკვეული პრაქტიკული ნაბიჯები გადაიდგა, თუმცა გამონეწეები კვლავ რჩება. ევროკავშირის პრაქტიკის გაცნობა ამ გამონეწეების დასაძლევად ღირებულ როლს შეასრულებს. მოცემულ ნაშრომში შესწავლილი და გაანალიზებულია ევროკავშირში ნარჩენების მართვის გასაუმჯობესებლად გატარებული და დასახული ზოგიერთი ზომა. ევროკავშირის მე-8 გარემოსდაცვითი სამოქმედო პროგრამა პრიორიტეტულ მიზნად ისახავს, რომ არაუგვიანეს 2050 წლისათვის ადამიანებმა იცხოვრონ კარგად, პლანეტარული საზღვრების გათვალისწინებით



კეთილდღეობის ეკონომიკაში, სადაც არაფერი იკარგება, ზრდა არის რეგენერაციული, მიღწეულია კლიმატის ნეიტრალიტეტი კავშირის მასშტაბით და მნიშვნელოვნად შემცირებული უთანასწორობის პირობებში. ნარჩენების მართვის ევროპული გამოცდილება აჩვენებს, რომ იგი გარემოსდაცვით სამოქმედო გეგმებთან კოორდინირებულად უნდა განვითარდეს. ამასთან, ყველა დაინტერესებული მხარის ჩართულობის გააქტიურება სადღეისო ამოცანაა ნარჩენების მართვის დასახული მიზნების მისაღწევად. ნაშრომის დასკვნით ნაწილში მოცემულია ევროკავშირში ნარჩენების მართვის ეფექტიანობის ასამაღლებლად გასატარებელი ღონისძიებების მნიშვნელოვანი ასპექტების შესახებ, რაც ასევე, სასარგებლო იქნება საქართველოში არსებული შესაბამისი გამოწვევების დასაძლევად.

**საკვანძო სიტყვები:** ნარჩენების მართვა; ევროკავშირის ნარჩენების ჩარჩო დირექტივა.



**შესავალი**

ევროკავშირმა გარკვეულ პროგრესს მიაღწია ნარჩენების ნარმოქმნით გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შემცირებაში. საკანონმდებლო რეგულაციების შემუშავება და წევრ ქვეყნებში ტრანსპორტიცია ასევე წარმატებით მიმდინარეობს, მაგრამ ნარჩენების საერთო მოცულობის შემცირება არ არის მიღწეული. სამომავლო ამოცანები კვლავ უკავშირდება როგორც გარემოზე, ისე ადამიანის ჯანმრთელობაზე უარყოფითი გავლენის შემცირებას და ეს განსაკუთრებით დაკავშირებულია არადამუშავებული ნარჩენების შედარებით მაღალი რაოდენობის შემცირებასთან. არაერთგვაროვანია ევროკავშირის ქვეყნებში აღნიშნული ზეგავლენის მასშტაბები, ჯერ კიდევ მრავალი მოუწესრიგებელი ნაგავსაყრელია მრავალწევრ ქვეყანაში. ნარჩენების მართვის მიმართულების სამომავლო აქცენტები კონცენტრირებულია ნარჩენების ნარმოქმნის დონის შემცირებისა და ნარჩენების მონესრიგების გარშემო. ამასთან, ამ პრიორიტეტული ამოცანების რეალიზაციას ევროკავშირი უკავშირებს ცირკულარული ეკონომიკის მიზნების განხორციელებას. ევროპარლამენტის გადამწყვეტილებაში ხაზგასმულია წინსვლა კეთილდღეობის ეკონომიკისკენ, რომელიც უზრუნველს პლანეტას იმაზე მეტს, ვიდრე მოიხმარა და აჩქარებს გადასვლას არატოქსიკურ ცირკულარულ ეკონომიკაზე, სადაც ზრდა რეგენერაციულია, რესურსები გამოიყენება ეფექტიანად და მდგრადად და გამოიყენება ნარჩენების იერარქია [1].

ნარჩენების მართვის სხვადასხვა ვარიანტიდან მიჩნეულია, რომ ყველაზე დიდი ეკოლოგიური სარგებელი მოაქვს ნარჩენების თავიდან აცილებას, მაგრამ პრაქტიკაში მეტად რთულია აღნიშნულის მიღწევა და სხვადასხვა შეფასებით ევროკავშირის ქვეყნების ერთ მესამედში ერთ სულ მოსახლეზე მუნიციპალური ნარჩენების რაოდენობა კვლავ მზარდია, მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის ყველა

წევრმა სახელმწიფომ შეიმუშავა გარკვეული ტიპის პოლიტიკა პრევენციის მიმართ. პოლიტიკის ინსტრუმენტების ორი მესამედი მიმართულია ინფორმაციისა და ცნობიერების ამაღლებაზე, თუმცა უმეტესობა ფოკუსირებულია შინამეურნეობებზე და უგულვებელყოფს სხვა სექტორებს [2]. ნარჩენების მართვის მიმართულებით საქართველოში რიგი ღონისძიებები ხორციელდება. შემუშავდა კანონები, მათ შორის ევროკავშირთან ჰარმონიზაციის ფარგლებში და გარკვეული პრაქტიკული ნაბიჯები გადაიდგა, თუმცა გამოწვევები კვლავ რჩება. საქართველოში ჩატარებული კვლევები მიუთითებს, რომ ნარჩენების გონივრულად გამოყენება, რომელიც თავისთავად საკმაოდ რთული პროცესია და მოიცავს: ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირების, გადამუშავების, მეორადი გამოყენების ან ნაგვის უტილიზაციის პროცესებს, თავის მხრივ, მოითხოვს მთავრობისა და მოსახლეობის მხრიდან მაქსიმალურ ჩართულობას [3].

„საქართველო ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლის დაჩქარებულ გზას დაადგა. მთავრობის, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების და საერთაშორისო პარტნიორების შეთანხმებული ძალისხმევით, საქართველომ ცირკულარული ეკონომიკის სტრატეგიის შემუშავება წამოიწყო და გარკვეული მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა, როგორცაა, მაგალითად, ნარჩენების მართვის კოდექსში მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების შემოღება. ცირკულარული ეკონომიკის გზაზე საქართველომ უნდა ისარგებლოს მონინავე ეკონომიკების გამოცდილებით... რათა ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლისას ყველაზე ოპტიმალური მარშრუტი შეარჩიოს“ [4].

მოცემულ ნაშრომში მიზნად დავისახეთ ევროკავშირში ნარჩენების მართვის გაუმჯობესებისთვის გატარებული და სამომავლოდ დასახული გარკვეული თანამედროვე ღონისძიებების შესანავლა და გაანალიზება, რაც, ჩვენი აზრით, სასარგებლო



იქნება საქართველოში არსებული გამოწვევების დასაძლევად. რამდენადაც ეკონომიკის ზრდასთან ერთად მუდმივად წარმოიქმნება ნარჩენების მართვის პრობლემები, შესაბამისი პოლიტიკაც მუდმივად ვითარდება. ხაზგასასმელია, რომ ნარჩენების მართვის პოლიტიკა ევროკავშირში მიმართულია გარემოსდაცვითი ტვირთის შემცირებაზე და კოორდინირებულია რესურსების ეფექტიან ხარჯვაზე მიმართულ გაფართოებისა და გაძლიერების პოლიტიკასთან.

### ძირითადი ტექსტი

ევროკავშირის ნარჩენების პოლიტიკა განვითარდა გარემოსდაცვითი სამოქმედო გეგმების სერიის და კანონმდებლობის ჩარჩოს მეშვეობით, რომელიც მიზნად ისახავს გარემოზე და ჯანმრთელობაზე უარყოფითი ზემოქმედების შემცირებას და ეფექტიანი ენერგეტიკული და რესურსული ეკონომიკის შექმნას [5]. ამ კონტექსტით აქტუალურია ევროკავშირის ბოლოდროინდელი რამდენიმე პოლიტიკა და პროგრამა, მათ შორის მე-8 გარემოსდაცვითი სამოქმედო პროგრამა [6], რესურსების ეფექტიანობის საგზაო რუკა, ნედლეულის ინიციატივა და ცირკულარული ეკონომიკის პაკეტი. ევროკავშირის მე-8 გარემოსდაცვით სამოქმედო პროგრამა პრიორიტეტულ მიზნად ისახავს, რომ არაუგვიანეს 2050 წლისთვის ადამიანებმა იცხოვრონ კარგად, პლანეტარული საზღვრებში კეთილდღეობის ეკონომიკაში, სადაც არაფერი იკარგება, ზრდა არის რეგენერაციული, მიღწეულია კლიმატის ნეიტრალიტეტი კავშირში და უთანასწორობა მნიშვნელოვნად შემცირდება. ჯანსაღი გარემო საფუძვლად უდევს ყველა ადამიანის კეთილდღეობას და არის გარემო, რომელშიც შენარჩუნებულია ბიომრავალფეროვნება, აყვავდება ეკოსისტემები

და ბუნება დაცულია და აღდგება, რაც იწვევს კლიმატის ცვლილების, ამინდისა და კლიმატთან დაკავშირებული კატასტროფების და სხვა ეკოლოგიური რისკებისადმი მდგრადობას [7].

ნარჩენების მართვის ჩარჩო-დირექტივით განსაზღვრული მიზნების მიღწევა არ არის მარტივი მთლიანად ევროკავშირის დონეზე.

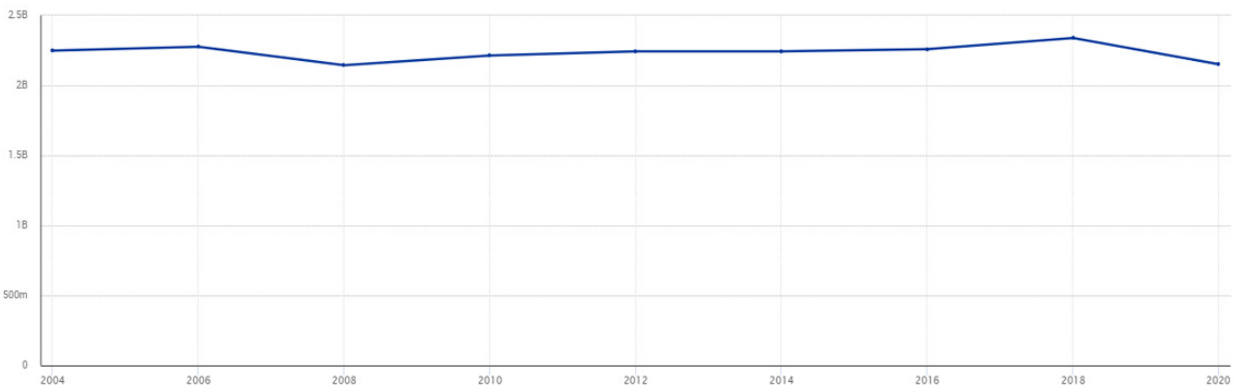
ევროსტატის მონაცემებით 2018 წელს ევროკავშირის 28 ქვეყანაში ნარჩენების მთლიანმა მოცულობამ 2 620 400 000 ტონა შეადგინა, ხოლო 2020 წლის მონაცემებით მისი რაოდენობა ევროკავშირის 27 ქვეყანაში 2 150 950 000 ტონაა.

ნარჩენების მართვის მიმართულებით გატარებული რიგი ღონისძიებების მიუხედავად ნახაზი 1 გვიჩვენებს, რომ ნარჩენების საერთო მოცულობის შემცირებაში დიდი პროგრესი არ არის.

აღსანიშნავია, რომ ნარჩენების მართვის მიზნების შესასრულებლად ევროკავშირი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ნარჩენების წარმოქმნისა და მართვის მაღალი ხარისხის სტატისტიკის წარმოებას, რათა სწორი ინდიკატორებით ეფექტიანი პოლიტიკა და მონიტორინგი განახორციელოს. ევროსტატი მხარს უჭერს ამ პოლიტიკას (იხ. ნახ. 1).

ნარჩენების მართვის მიმართ ევროკავშირის მიდგომა ეფუძნება ნარჩენების იერარქიას, რომელიც განსაზღვრულია ნარჩენების ჩარჩო დირექტივაში [9], რომელიც ადგენს შემდეგ პრიორიტეტულ წესრიგს ნარჩენების პოლიტიკის ფორმირებისა და ნარჩენების საოპერაციო დონეზე მართვისას: პრევენცია, მომზადება ხელახალი გამოყენებისთვის, გადამუშავება, აღდგენა და განადგურება. ნარჩენების ჩარჩო დირექტივა აყალიბებს ნარჩენების მართვის რამდენიმე ძირითად პრინციპს: ნარჩენების მართვა ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსთვის ზიანის მიყენების გარეშე; წყლის,

ნახ. 1. ნარჩენების წარმოქმნის დინამიკა ევროკავშირში, 2004-2020 წწ., მლრდ ტონა [8]



წყარო: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en)

ჰაერის, ნიადაგის, მცენარეებისა და ცხოველების რისკის გარეშე; ხმაურის ან სუნის გამო უსიამოვნების გარეშე; სოფლად ან განსაკუთრებული ინტერესის ადგილებზე უარყოფითი ზემოქმედების გარეშე. ის განმარტავს, როდის წყვეტს ნარჩენი არსებობას და ხდება მეორადი ნედლეული და როგორ განვასხვავოთ ნარჩენები და ქვეპროდუქტები. ნარჩენების ჩარჩო დირექტივამ განსაზღვრა „დამბინძურებელი იხდის პრინციპი“ და „მწარმოებლის გაფართოებული პასუხისმგებლობა“.

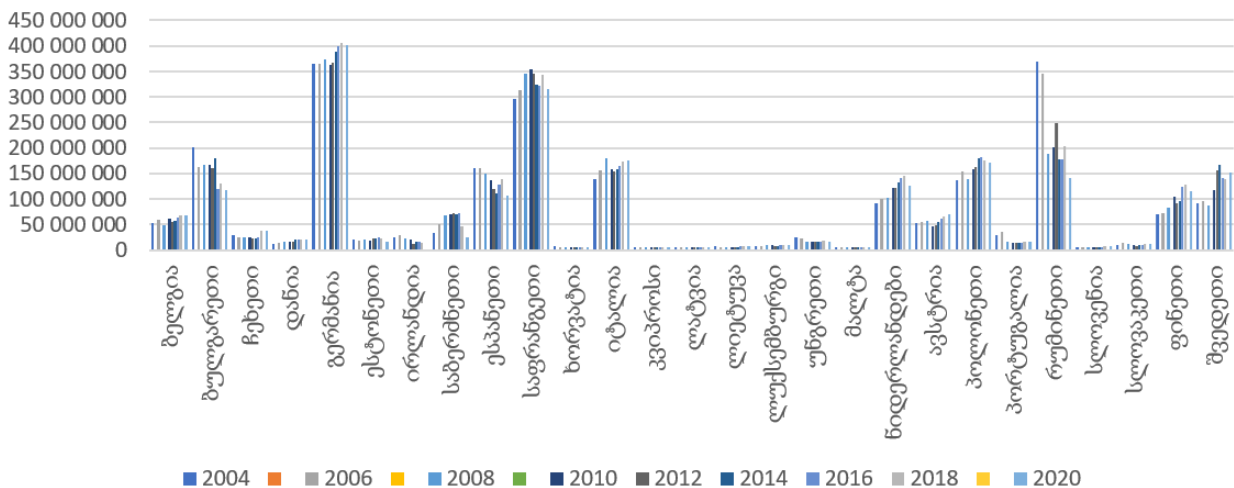
ნარჩენების პრევენცია მიიჩნევა საკვანძო ფაქტორად ნარჩენების მართვის ნებისმიერ სტრატეგიაში, რადგან თუკი ნარჩენების რაოდენობა შემცირდება პირველ რიგში და მისი სახიფათოობა შემცირდება პროდუქტებში საშიში ნივთიერებების გამოყენების შემცირებით, მაშინ მისი განადგურება ავტომატურად გამარტივდება. ნარჩენების პრევენცია მჭიდრო კავშირშია წარმოების მეთოდების გაუმჯობესებასთან და მომხმარებლებზე ზემოქმედებასთან, რომ მოითხოვონ უფრო მწვანე პროდუქტები და ნაკლები შეფუთვა.

თუ ნარჩენების თავიდან აცილება შეუძლებელია, სასურველია, რაც შეიძლება მეტი მასალა აღდგეს გადამუშავებით. ევროკომისიამ განსაზღვრა რამდენიმე კონკრეტული „ნარჩენების ნაკადი“ პრიორიტეტული ყურადღებისთვის, რომლის მიზანია გარემოზე მათი მთლიანი ზემოქმედების შემცირება. ეს მოიცავს შეფუთვის ნარჩენებს, ვადაგასული მანქანებს, ბატარეებს, ელექტრო და ელექტრონულ ნარჩენებს. ევროკავშირის დირექტივები წევრ სახელმწიფოებს ავალდებულებს, შემოიღონ კანონმდებლობა ნარჩენების შეგროვების, ხელახალი გამოყენების, გადამუშავებისა

და ნარჩენების ამ ნაკადების განკარგვის შესახებ. სადაც შესაძლებელია, ნარჩენები, რომელთა გადამუშავება ან ხელახალი გამოყენება შეუძლებელია, უსაფრთხოდ უნდა ინვებოდეს, ნაგავსაყრელი კი მხოლოდ უკანასკნელ საშუალებად უნდა გამოიყენებოდეს. ორივე ეს მეთოდი საჭიროებს მჭიდრო მონიტორინგს, რადგან მათ შეუძლიათ გარემოზე სერიოზული ზიანის გამოწვევა.

ბოლო ათწლეულის განმავლობაში ევროკავშირში მუნიციპალური ნარჩენების წარმოქმნის ზრდა, გადამუშავების დაბალი მაჩვენებელი, დაბალი ხარისხის რეციკლირება, ნარჩენების შეგროვების არაეფექტიანი სისტემები კვლავ გამოწვევად რჩება. ზოგიერთი კონკრეტული ნაკადისთვის, როგორცაა ნარჩენი ზეთები და ტექსტილი, კვლევებმა აჩვენა, რომ „დამბინძურებელი იხდის პრინციპი“ სრულად არ არის დანერგილი. ამასთან, ზოგიერთი ნარჩენის უკანონოდ განთავსება ინვესტ გარემოს დაბინძურების ზრდას [10]. გრძელვადიანი პოლიტიკა ითვალისწინებს მუნიციპალური ნარჩენების ხელახალი გამოყენებისთვის მომზადებისა და გადამუშავების გაზრდას მინიმუმ 55%, 60% და 65%-ით, შესაბამისად 2025, 2030 და 2035 წლისთვის [11]. ევროკავშირისთვის გამოწვევად რჩება ნარჩენების მართვის მიმართულებით მიღწეული შედეგების უთანაბრობა წევრ ქვეყნებში. ნახაზი 2 გვიჩვენებს, რომ კავშირის წევრ როგორც ძლიერი ეკონომიკის (მაგალითად, გერმანია, საფრანგეთი), ისე შედარებით სუსტი ეკონომიკის (ბულგარეთი, რუმინეთი) მქონე ქვეყნებში დიდია წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობა. ქვეყნები ზოგიერთ შემთხვევაში მეტად განსხვავდებიან ნარჩენების მართვის იერარქიის მიხედვით მიღწეულ ნამატებებში.

**ნახ. 2. ნარჩენების მოცულობა ევროკავშირის ქვეყნებში, 2004-2020 წწ., ტონა [12]**





ამისათვის აუცილებელი ხდება ევროკავშირის დონეზე შემუშავებული დირექტივების ქვეყნებზე მორგება ნარჩენების მართვის სტრატეგიის შემუშავებისას (იხ. ნახ. 2).

ნარჩენების შესახებ არსებული კანონმდებლობის მიუხედავად, ბოლო ათწლეულის განმავლობაში წარმოქმნილი ნარჩენების მთლიანი რაოდენობა იზრდება, განსაკუთრებით მუნიციპალური ნარჩენები. ევროპის გარემოს დაცვის სააგენტოს მიმოხილვები ნარჩენების პრევენციის შესახებ გვიჩვენებს, რომ ევროკავშირის რიგი გამოწვევები აქვს ნარჩენების წარმოქმნის შემცირების პოლიტიკის მიზნის მისაღწევად [13].

ევროპაში ნარჩენების პრევენციის მიმართულებით პროგრესის შესახებ ასკვნის, რომ წვერი სახელმწიფოები იშვიათად ადგენენ მიზნებსა და ინდიკატორებს თავიანთი ნარჩენების მართვაში, რაც აფერხებს ნარჩენების პრევენციის მონიტორინგს. 2018 წელს, მთლიანი ნარჩენების მხოლოდ 38%, ხოლო 2019 წელს მუნიციპალური ნარჩენების 48% გადამუშავდა ევროკავშირში. მაჩვენებლები მნიშვნელოვნად განსხვავდება წვერი სახელმწიფოებში - 10%-დან 60%-მდე [14]. ადრეული გაფრთხილების მექანიზმის მხარდასაჭერად ევროკავშირის გარემოს დაცვის სააგენტოს შეფასებების თავდაპირველი დასკვნები აჩვენებს, რომ წვერი სახელმწიფოების ნახევარზე მეტში 2025 წლისთვის მუნიციპალური ნარჩენების ხელახალი გამოყენებისა და გადამუშავების დასახულ მიზნების მიღწევა საფრთხის ქვეშაა. ნარჩენების არაოპტიმალური შეგროვება, დახარისხება და დამუშავება იწვევს რესურსების დაკარგვას და მეტ ზემოქმედებას გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე. გადამუშავების დაბალი მაჩვენებელი, ისევე, როგორც დაბალი ხარისხის რეციკლირება, ნაწილობრივ გამოწვეულია ნარჩენების შეგროვების არაეფექტიანი სისტემებით. ეს სისტემები მნიშვნელოვნად განსხვავდება ევროკავშირის მასშტაბით. ისინი დამოკიდებულია ადგილობრივ პირობებზე და ნარჩენების მართვის საერთო არჩევანზე წვერი ქვეყნებში, მაგრამ ყოველთვის არ ეფუძნება პრინციპებსა და პრაქტიკას, რომელიც დადასტურებულია ოპტიმალური შედეგების მისაღწევად ევროკავშირის მიზნების მისაღწევად ნარჩენების ხელახალი გამოყენებისა და გადამუშავებისთვის მოსამზადებლად. კვლევები მიუთითებს, რომ ზოგიერთი ნარჩენი ზეთები კვლავ უკანონოდ ნადგურდება, რაც იძვევს დაბინძურებას. შეგროვებული ნარჩენი ზეთების დაახლოებით 61% რეგენერირებულია, დანარჩენი

ნი კი ძირითადად გამოიყენება როგორც სანავი, რომელსაც აქვს სათბურის გაზების ემისიები, ვიდრე რეგენერაციას და უფრო მეტად უწყობს ხელს კლიმატის ცვლილებას და რესურსების ამონურვას. შეგროვებული ნარჩენი ზეთების გადამუშავების მაჩვენებლები მნიშვნელოვნად განსხვავდება, რაც მიუთითებს გაუმჯობესების მნიშვნელოვან შესაძლებლობებზე ზოგიერთ წვერი ქვეყანაში. [15]

ნარჩენების მართვის პროგრესისთვის დამატებითი სტიმულის მისაცემად ევროკომისიის ეგიდით ფართო ღონისძიებები ჩატარდა ნარჩენების ჩარჩო დირექტივის მიზანმიმართული გადასინჯვის, ზემოქმედების შეფასების კონტექსტში წინასწარი ანალიზის და დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციების გზით.

წინადადებების მისაღებად გახსნილ ონლაინ პლატფორმაზე გამოკითხვისას („თქვი შენი აზრი: WFD რევიზია“) რესპონდენტთა დიდმა ნაწილმა ყურადღება გაამახვილა მოხმარებისადმი სათანადო მიდგომის აუცილებლობაზე, ცირკულარულობის უზრუნველყოფისთვის უშუალო ხელახლა გამოყენების ნახალისებასა და დიზაინის შემუშავებაზე ნარჩენების პრევენციის მიზნით. რესპონდენტთა დიდმა ნაწილმა მხარი დაუჭირა კონცეფციას, რომ სეპარირებული შეგროვება არის ხელახალი გამოყენებისა და გადამუშავების გაუმჯობესების წინაპირობა. რესპონდენტმა ნაწილმა განსაკუთრებული ყურადღება მიაქცია შეფუთვის ნარჩენების მნიშვნელობას ამ კუთხით. რამდენიმე ბიზნესასოციაციამ აღნიშნა მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების (EPR) სქემების მნიშვნელობის თაობაზე, განსაკუთრებით ტექსტილის ინდუსტრიაში. 2022 წლის პირველ ნახევარში ჩატარდა კონსულტაციების უფრო ფართო სპექტრი, რათა თითოეულ დაინტერესებულ მხარეს შეძლებოდა საკუთარი შეხედულებების გამოხატვა. ძირითადი დაინტერესებული მხარეები არიან ეროვნული ხელისუფლება, მწარმოებლებისა და მწარმოებლების პასუხისმგებლობის მქონე ორგანიზაციები, ნარჩენების შემგროვებლები და გადამუშავებები, შინამეურნეობები და ბიზნესი, არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამეცნიერო ექსპერტები. როგორც ამ ძალისხმევის ნაწილი, საჯარო კონსულტაციები ღია იყო გამოხმაურებისთვის.

ევროკავშირის მასშტაბით დაისახა ანალიზზე დაფუძნებული ზომების გატარება როგორც „2018 წლის ნარჩენების პაკეტის“ განსახორციელებლად, ასევე, შემუშავდა ახალი მიდგომები მიმდინარე ინიციატივის რეალიზაციისთვის - შეფუთვისა და



შესაფუთი ნარჩენების დირექტივა, ბატარეების რეგულაცია, სამრეწველო ემისიის დირექტივა, ეკო-დიზაინი მდგრადი პროდუქტების რეგულირებისთვის. კომისიამ განსაზღვრა პოლიტიკის ინიციატივის ფარგლები ნარჩენების ჩარჩო დირექტივის მიზნობრივი შესწორებისთვის 2023 წელს. საერთო ჯამში აქცენტი კეთდება ევროკავშირის ნარჩენების იერარქიაზე დაყრდნობით ნარჩენების პრევენციასა და ხელახლა გამოყენებაზე.

ინიციატივა ფოკუსირებულია პოლიტიკის ვარიანტებზე, რათა განხორციელდეს უფრო მეტად ცირკულარული და მდგრადი მართვა. აღსანიშნავია, რომ ტექსტილისა და სურსათის სექტორები რჩება მნიშვნელოვან დამაბინძურებლად ევროკავშირის ქვეყნებში. ამიტომ ახალი ინიციატივა ეკონომიკის ამ სექტორებს ფარავს და მოიცავს ევროკავშირის მდგრადი და ცირკულარული ტექსტილის სტრატეგიით განსაზღვრული მიზნების მიღწევას. ასევე, ინიციატივა შეაფასებს სურსათის ნარჩენების შემცირების მიზნების დასახვის მიზანშეწონილობას გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებითა და „ფერმიდან სუფრამდე“ (Farm to Fork) სტრატეგიით გაერთიანების ვალდებულებების შესასრულებლად და შეზღუდავს სურსათის მინოდების ჯაჭვის გავლენას გარემოსა და კლიმატზე [16].

ნარჩენების მართვის მიმართულებით მეტი პროგრესის მისაღწევად გატარებულ ღონისძიებათაგან აღსანიშნავია დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობით ფართო სექტორული კონსულტაციები. მაგალითად, მიმდინარე წელს (2022) ტექსტილის სექტორში განიხილეს ტექსტილის ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების გაუმჯობესების გზები.

ევროკომისია მიზნად ისახავს გააფართოოს სამეცნიერო კვლევები და გააზიაროს გამოვლენილი საუკეთესო პრაქტიკა, გაუწიოს პოპულარიზაცია ნარჩენების პრევენციის მონიტორინგს, მშრალი გადამუშავებადი და ბიონარჩენების ცალკე შეგროვებას და ნარჩენი ზეთების მდგრადი მართვას. ამ მიზნით ევროკომისია ევროპის გარემოსდაცვით სააგენტოსთან აქტიურად თანამშრომლობს. კოორდინირებული მოქმედება დაინტერესებულ მხარეთა აქტიური ჩართულობით საერთო შედეგის მისაღწევად მნიშვნელოვანია. მაგალითად, „ევროპული მწვანე გარიგება“ [17] მოიცავს პოლიტიკურ ვალდებულებას „გამარტივდეს ნარჩენების მართვა მოქალაქეებისთვის და უზრუნველყოს უფრო სუფთა მეორადი მასალები ბიზნესისთვის“. გარდა ამისა, ცირკულარული ეკონომიკის სამოქმედო

გეგმა [18] იღებს ვალდებულებას მნიშვნელოვნად შეამციროს მთლიანი ნარჩენების წარმოქმნა: ის მიზნად ისახავს ნარჩენი (არარეციკლირებული) მუნიციპალური ნარჩენების ოდენობის განახევრებას 2030 წლისთვის, ხელს უწყობს ნარჩენების უსაფრთხო და სუფთა ნაკადებს და უზრუნველყოფს მაღალი ხარისხის გადამუშავებას. ეს ინიციატივა გააერთიანებს ინიციატივას საკვების ნარჩენების შემცირების შესახებ, რადგან ეს უკანასკნელი წარმოადგენს მუნიციპალური ნარჩენების მნიშვნელოვან ნაწილს.

ევროკავშირის ნარჩენების ჩარჩოს რევიზია და დასახული ზომები მიმართულია ნარჩენების წარმოქმნის შემცირებისკენ, მათ შორის მნიშვნელოვანია ისეთი ღონისძიებების განხორციელება, რომლებიც სტიმულს მისცემენ პროდუქტების ან კომპონენტების ხელახალ გამოყენებას, შერეული ნარჩენების შემცირებას, ნარჩენების ხელახალი გამოყენების ან გადამუშავებისთვის მზადების გაზრდას სეპარირებული შეგროვების გაუმჯობესების გზით. აღნიშნული ქმედებები საბოლოოდ ნარჩენების მართვას გააუმჯობესებს და შეამცირებს გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე ნარჩენების უარყოფითი ზემოქმედების შედეგებს. ახალი ინიციატივის სრულფასოვანი განხორციელებისათვის მნიშვნელოვანია ნარჩენების პრევენციის, ხელახალი გამოყენებისა და გადამუშავებისთვის მომზადების დებულებების სრული განხორციელების ხელშეწყობა წევრ სახელმწიფოებთან გაძლიერებული თანამშრომლობით; დამატებითი მითითებების მიწოდება, მაგ., ნარჩენების პრევენციის დებულებების გარკვევა და დეტალური ახსნა; განმარტება, თუ როგორ შეიძლება გააუმჯობესოს ცალკე შეგროვებამ ნარჩენების ხელახალი გამოყენება, ხელახალი გამოყენებისა და გადამუშავებისთვის მომზადება და როგორ გააუმჯობესოს მოქალაქეთა მონაწილეობა ცალკე შეგროვებაში; და ახსნა, თუ როგორ შეიძლება გაუმჯობესდეს შესაბამისობა მწარმოებლის გაფართოებული პასუხისმგებლობის მოთხოვნებთან [19]. ამასთან, ადგილობრივ დონეზე ნარჩენების მართვის ეფექტიანობის ამაღლებაში გადამწყვეტ როლს თამაშობს თემების შესაძლებლობების მიხედვით რესურსების ეფექტიანი გამოყენება და წინსვლა უფრო ცირკულარული ეკონომიკის მისაღწევად. ჩატარებული კვლევები [20] ადასტურებს, რომ ეკონომიკური ინსტრუმენტების ადგილობრივ დონეზე გამოყენება მნიშვნელოვანი ბარიერია ნარჩენების მართვის სრულფასოვანი შედეგების მიღწევაში.



ამიტომ ყურადღება უნდა მიექცეს ინფორმირებულობის დონის ამაღლებას ადგილობრივი მმართველობების დონეზე და შესრულებაზე დაფუძნებული ნარჩენების მონიტორინგის სისტემას.

### დასკვნები და რეკომენდაციები

ევროკავშირის ნარჩენების მართვის ახალი ინიციატივა გალისხმობს არსებული ჩარჩო-პროგრამის გადახედვას, რათა დამატებითი იმპულსები მისცეს ნარჩენების მართვის იერარქიის მიხედვით დასახული მიზნების მიღწევას. გაანალიზებული კვლევები და ოფიციალური დოკუმენტები გვარწმუნებს, რომ მეტად მნიშვნელოვანია და საქართველოს პრაქტიკაშიც სასურველია ყურადღება გამახვილდეს შემდეგ პრინციპებსა და ღონისძიებებზე:

ნარჩენების ეფექტიანი მართვა გარემოსდაცვით სამოქმედო გეგმებთან კოორდინირებულად უნდა განვითარდეს;

ნარჩენების სამომავლო მართვისთვის პრიორიტეტულია ნარჩენების წარმოქმნის დონის შემცირება და ნარჩენების მონესრიგება;

ნარჩენების პრევენციის სტიმულირება უნდა განხორციელდეს წარმოების მეთოდების გაუმჯობესებისა და მომხმარებლებზე ზემოქმედების გზით;

ნარჩენების მართვის ეფექტიანობას ამაღლებს მისი მჭიდრო დაკავშირება ცირკულარული ეკონომიკის მიზნების განხორციელებასთან;

უნდა გამოვლინდეს კონკრეტული ნარჩენების ნაკადები, რომლებშიც შეიძლება მეტი მასალა აღდგეს გადამუშავებით;

ნარჩენების მართვის ეფექტიანი პოლიტიკის გასატარებლად მნიშვნელოვანია ნარჩენების წარმოქმნისა და მართვის სათანადო სტატისტიკის წარმოება;

ადგილობრივი მმართველობის დონეზე ნარჩენების მართვის ეფექტიანობის ასამაღლებლად პირველი რიგის ამოცანაა ინფორმირებულობის ამაღლება, ახსნა-განმარტებების მიცემა და მონიტორინგი;

ხელი უნდა შეეწყოს სათანადო სამეცნიერო კვლევებს და შედეგების გაზიარებას, გამოვლენილი საუკეთესო პრაქტიკის პოპულარიზაციას, ნარჩენების პრევენციის მონიტორინგს, ნარჩენების სეპარირებულ შეგროვებას, სადაც ეს შესაძლებელია;

საქართველოში ნარჩენების მართვის ეფექტიანობის ასამაღლებლად, ევროკავშირის მსგავსად, სასარგებლო იქნება ღია პლატფორმის შექმნა წინადადებების წარსადგენად ძირითადი დაინტერე-

სებული მხარეების ჩართულობით - ხელისუფლება, მწარმოებლებისა და მწარმოებლების პასუხისმგებლობის მქონე ორგანიზაციები, ნარჩენების შემგროვებლები და გადამუშავებები, შინამეურნეოები და ბიზნესი, არასამთავრობო ორგანიზაციები და სამეცნიერო ექსპერტები.

### ბიბლიოგრაფია:

1. Decision (EU) 2022/591 of the European Parliament and of the Council of 6 April 2022 on a General Union Environment Action Programme to 2030. PE/83/2021/REV/1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D0591>, ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

2. Towards a circular economy – Waste management in the EU. EPRS | European Parliamentary Research Service Scientific Foresight Unit (STOA) PE 581.913. European Union, 2017. doi: 10.2861/978568;

3. მუნიციპალური ნარჩენების მართვა საქართველოში. ანგარიში 2020. მომზადებულია საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა/დედამინის მეგობრების მიერ პროექტი “დავიცვათ საქართველოს სისუფთავე” ფარგლებში შვედეთის ხელშეწყობით;

4. Pavliashvili S., Prasek D. Accelerating Transition to the Circular Economy in Georgia, Bull. Georg. Natl. Acad. Sci., vol. 14, no. 3, 2020;

5. EU Waste Policy <https://ec.europa.eu/eurostat/web/waste/policy-context>, ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

6. EU Environment action programme to 2030, [https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030\\_en](https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030_en), ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

7. Decision (EU) 2022/591 of the European Parliament and of the Council of 6 April 2022 on a General Union Environment Action Programme to 2030. PE/83/2021/REV/1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D0591>, ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

8. ევროსტატის მონაცემები: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en), ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

9. EU Waste Framework Directive. [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive\\_en#publications](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en#publications), ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

10. 2023 WFD revision. <https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste->





framework-directive\_en#ref-2023-wfd-revision, ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

11. ევროსტატის მონაცემები: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en), ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

12. ევროსტატის მონაცემები: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en), ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

13. Waste prevention in Europe Waste prevention in Europe — European Environment Agency (europa.eu). EEA report: Progress towards preventing waste in Europe — the case of textile waste prevention, European Environment Agency, 2021, TH-AL-21-017-EN-N FINAL 10 12 21.pdf;

14. ევროსტატის მონაცემები: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env\\_wasgen/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en), ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

15. Environmental impact of waste management – revision of EU waste framework. Legislative proposal. Q2, 2023. European Commission. [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13225-Environmental-impact-of-waste-management-revision-of-EU-waste-framework\\_en](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13225-Environmental-impact-of-waste-management-revision-of-EU-waste-framework_en), ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

16. 2023 WFD revision. [https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive\\_en#ref-2023-wfd-revision](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en#ref-2023-wfd-revision), ბოლო გადამონმება 05.09.2022;

17. The European Green Deal COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The European Green Deal, European Comission, Brussel, 11.12.2019. COM(2019) 640 final. resource.html (europa.eu);

18. Circular economy action plan, Circular economy action plan (europa.eu);

19. Environmental impact of waste management [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13225-Environmental-impact-of-waste-management-revision-of-EU-waste-framework\\_en](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13225-Environmental-impact-of-waste-management-revision-of-EU-waste-framework_en);

20. Dri M., Canfora P., Antonopoulos I. S., Gaudillat P. Best Environmental Management Practice for the Waste Management Sector. Learning from frontrunners. Publications Office of the European Union, 2018. file:///C:/Users/Gcomp.ge/Downloads/WasteManagementBEMP.pdf;